

II.ÚS 2929/18 ze dne 6. 3. 2020

K aplikaci ústavněprávní zásady in dubio pro reo

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně senátu Kateřiny Šimáčkové a soudců Ludvíka Davida (soudce zpravodaj) a Vojtěcha Šimíčka ve věci ústavní stížnosti stěžovatele A. K., t. č. ve Věznici, P.O.BOX 335, Plzeň-Bory, právně zastoupeného JUDr. Alešem Zemanem, advokátem se sídlem Svobodova 137/7, Praha 2, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018 č. j. 3 Tdo 506/2018-30, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2017 sp. zn. 8 To 103/2017 a rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 7. 2017 sp. zn. 16 T 12/2017, za účasti Nejvyššího soudu, Vrchního soudu v Praze a Krajského soudu v Českých Budějovicích jako účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018 č. j. 3 Tdo 506/2018-30, usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2017 sp. zn. 8 To 103/2017 a rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 7. 2017 sp. zn. 16 T 12/2017 byla porušena ústavněprávní zásada in dubio pro reo dle čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, právo stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo stěžovatele na osobní svobodu dle čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto ruší.

Odůvodnění

1. Ústavnímu soudu byl doručen návrh na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"). Stěžovatel brojí proti v záhlaví citovanému usnesení Nejvyššího soudu, usnesení Vrchního soudu v Praze (dále jen "vrchní soud") a rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích (dále jen "krajský soud"), neboť má za to, že jimi byla porušena jeho práva podle čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva").

I. Rekapitulace skutkového stavu a napadených rozhodnutí

2. Z obsahu ústavní stížnosti, přiložených listin a vyžádaného soudního spisu se podává, že stěžovatel byl shledán vinným ze spáchání pokusu zvláště závažného zločinu vraždy (§ 140 odst. 1 trestního zákoníku), pročež byl odsouzen k trestu odnětí svobody ve výměře 8 let a k trestu vyhoštění z území České republiky v trvání 7 let. Pokusu vraždy se měl dopustit tím, že - stručně řečeno - dne 30. 10. 2016 v době od 00:00 hod. do 05:25 hod. na břehu rybníka J. ve stavu těžké komplikované opilosti fyzicky napadl poškozeného V. K. a nejméně šestkrát ho bodl nezjištěným nožem do oblasti zad a jednou do oblasti levého podžebří, čímž mu způsobil několik bodnořezných zranění vedoucích mj. k zavzdušnění a zakrvácení hrudní dutiny.

3. K těmto událostem došlo v průběhu rybářského výletu čtyř známých - stěžovatele, poškozeného V. K., A. M. a E. S. - k jihočeským rybníkům. Muži vyrazili dne 29. 10. 2016 ze Spolkové republiky Německo, přičemž již v průběhu cesty autem konzumovali (vyjma stěžovatele) alkohol a v této činnosti společně pokračovali u rybníka až do pozdních nočních hodin. Dle shodných svědeckých výpovědí byli všichni silně opilí, alkohol popíjeli přibližně ve stejné míře a v důsledku opilosti v průběhu večera zaspávali, budili se, padali na přivezené vybavení, mluvili značně nahlas a dobře se bavili. V noci však došlo k napadení poškozeného. Poškozený k tomu setrvale uváděl, že na své napadení a události před a po něm si z důvodu intoxikace alkoholem nepamätuje a procítl až o několik hodin později. Stěžovatel nejprve uváděl, že si také vesměs nic nepamätuje, neboť byl silně opilý a mívá tzv. alkoholová okénka. V průběhu hlavního líčení uvedl, že se rozpamätoval poté, co se seznámil s výsledky vyšetřování, a vzpomněl si mj. na několik menších konfliktů mezi muži, např. stran zakrmování ryb. A. M. ve své první výpovědi ze dne 30. 10. 2016 uvedl, že na okolnosti napadení poškozeného si nepamätuje, neboť spal a probudili jej až stěžovatel a E. S., kteří mu říkali, že poškozenému je špatně (viz č. l. 201). Svou výpověď

však záhy změnil a uvedl, že jej měl stěžovatel uhodit lahví do hlavy, následně měl poškozený zakřičet "S., opatrně, má nůž." Stěžovatel pak měl napadnout poškozeného a oba muži spadli zakleštění do sebe na zem, kde se přibližně 5 nebo 6 vteřin váleli, načež poškozený zůstal ležet na zemi. Konkrétně uvedl: "Já nevím přesně. Oni do sebe narazili, byli jakoby v objetí, pak upadli, váleli se po zemi a pak V. vykřikl, abych dal pozor, že má nůž. Já jsem ten nůž ale neviděl. Pak od sebe odstoupili," (viz č. l. 208). Následně měl svědek obeznámit stěžovatele s tím, že poškozený je zraněn, načež měl stěžovatel říct "jsem vinen, jsem vinen." K rozporům ve svých výpovědích svědek uvedl, že při první výpovědi lhal, neboť chtěl ochránit stěžovatele (viz č. l. 201). E. S. uvedl, že si nic nepamatuje, neboť v rozhodné době v důsledku intoxikace alkoholem tvrdě spal (viz č. l. 218). Pro doplnění lze uvést, že svědek S. B., jenž v daný den rybařil na druhé straně rybníka, uvedl pouze to, že se v noci vzbudil na hlasitou hádku, jejímuž obsahu nerozuměl, neboť muži mluvili cizím jazykem. Jedna z osob měla vykřiknout "nět, nět," což byla jediná slova, která svědek rozpoznal.

4. Za poněkud nejednotně a zmateně popisovaných okolností měla skupina mužů naložit poškozeného do stěžovatelova auta a vydat se hledat pomoc. Auto patrně řídil stěžovatel, vedle něj seděl E. S., vzadu seděl A. M. a spolu s ním na zadních sedadlech ležel zraněný V. K. Dle přepisu a překladu zvukového záznamu z palubní kamery auta se muži v průběhu jízdy bavili o tom, co se poškozenému stalo. Stěžovatel se především A. M. neustále ptal, zda "to" udělal on a zda je vinen, snažil se zjistit, co se stalo, vysvětloval, že by nikoho nenapadl, a omlouval se. Ze zvukového záznamu rovněž vyplývá, že muži se nejprve pokoušeli převést poškozeného zpátky do Německa, avšak několik hodin bloudili a nebyli s to ani zjistit, jakým směrem jedou a v jaké zemi se momentálně nacházejí (viz č. l. 462 až 470). Rozhodli se tedy vyhledat lékařskou pomoc v České republice. Muži následně dojeli k nočnímu klubu v obci H., kde požádali zákazníky o pomoc. Poškozenému byla přivolána záchranná služba a byla mu poskytnuta první pomoc. Nejprve byl hospitalizován v Českých Budějovicích, pak požádal o propuštění, byl převezen do Německa a tam byl opětovně hospitalizován.

5. Stěžovatel, A. M. a E. S. byli dne 30. 10. 2016 v 12:00 hod. se souhlasem krajského státního zástupce zadrženi jako osoby podezřelé ze spáchání trestného činu dle § 76 odst. 1 trestního řádu (viz č. l. 96, č. l. 101 a č. l. 107). Dne 1. 11. 2016 v 03:05 hod. byl propuštěn na svobodu E. S. (viz č. l. 112) a o deset minut později také A. M. (viz č. l. 106). Uvedení muži byli od tohoto okamžiku vedeni jako svědci, nikoli jako osoby podezřelé. Stěžovatel byl naopak vzat do vazby z důvodů podle § 67 písm. a), b) trestního řádu, tedy do vazby útečkové a koluzní.

6. Policejní orgán zajistil řadu důkazů. Především provedl výslechy čtyř mužů, stěžovatelovy manželky, správce rybníka a rybáře S. B. Kromě toho provedl ohledání místa činu, stěžovatelova auta a okolí nočního klubu a pořídil jejich fotografickou dokumentaci, zajistil věcné a biologické stopy, záznamy bezpečnostních kamer nočního klubu a některé další důkazy. Zadal také zpracování znaleckého posudku a) z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství (k posouzení zranění poškozeného a A. M.); b) z oboru kriminalistika, odvětví biologie a genetika (k posouzení biologických stop a jejich srovnání s DNA profily čtyř dotčených mužů); c) z oboru kriminalistika, odvětví mechanoskopie (k posouzení, zda některý ze zajištěných nožů mohl být útočnou zbraní); d) z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a odvětví klinická psychologie (k posouzení mj. duševního stavu stěžovatele, míry jeho opilosti a zachování jeho rozpoznávacích a ovládacích schopností v době napadení, schopnosti zapamatovat si a reprodukovat předmětné události a sklonům ke lhaní); e) z oboru kriminalistika, analýza dat a zkoumání nosičů dat (ke stažení dat ze zajištěných mobilních telefonů); f) z oboru kriminalistika, analýza dat a zkoumání nosičů dat (k posouzení dat z navigace) a nakonec g) odborného vyjádření z oboru kriminalistika, odvětví zkoumání fotografií a fotografické techniky (k posouzení dat z palubní kamery auta).

7. Krajský soud v ústavní stížnosti napadeném rozsudku na základě provedených důkazů dospěl k závěru, že stěžovatel se dopustil trestného činu vraždy ve stadiu pokusu, pročež jej odsoudil k trestu odnětí svobody v trvání 8 let. V odůvodnění v podstatě plně převzal verzi skutkových okolností naznačenou svědkem A. M., tedy že stěžovatel nejprve napadl jmenovaného svědka a následně bez zjevného důvodu zaútočil nožem na poškozeného, což má potvrzovat i zvukový záznam z palubní kamery auta. Stěžovatelovy výpovědi byly naopak označeny za nekonzistentní a nevěrohodné. To má být doloženo tím, že stěžovatel měl přemlouvát ostatní, aby uvedli, že poškozený spadl na skleněné střepy a že auto řídil někdo jiný, jakož i tím, že stěžovatel se měl v průběhu hlavního líčení "rozpamatovat" na některé okolnosti spojené s napadením (např. přítomnost dalších osob, drobné konflikty mezi muži). Krajský soud dále uvedl, že ač stěžovatel nepředstavuje jedince se sklony ke zkreslování a lhaní, nelze "očekávat, že by dobrovolně uváděl v trestním řízení okolnosti, které by jeho postavení mohly uškodit." O jeho kontaktu s poškozeným v době napadení má svědčit také stěžovatelovo zakrvavené oblečení. Na základě uvedených důkazů dospěl krajský soud k závěru, že pachatelem je právě stěžovatel. Dále dospěl k závěru, že k úmrtí poškozeného nedošlo "pro okolnost na vůli pachatele nezávislou, konkrétně pro poskytnutí účinné a včasné lékařské pomoci." Stěžovatel je dle krajského soudu za své jednání odpovědný, neboť se nenacházel v stavu patické opilosti. Nepřímý úmysl stěžovatele usmrtit poškozeného lze dovést z

intenzity a charakteru útoku (útok měl být nečekaný, pročež se poškozený nebránil a stěžovateli nezpůsobil žádná zranění), z povahy použité zbraně (blíže nezjištěný nůž) a zasažených částí těla poškozeného, jakož i z údajné lhostejnosti stěžovatele ve vztahu k jeho záchraně (stěžovatel se měl začít zajímat o zdravotní stav poškozeného až po zásahu A. M.).

8. Stěžovatelovo odvolání projednal vrchní soud za 40 minut trvajícím veřejném zasedání, na němž došlo pouze k vyslechnutí stran (viz č. l. 744 až 746). Následně bylo přistoupeno k vyhlášení ústavní stížností napadeného usnesení, jímž bylo odvolání zamítnuto. Odvolací soud v odůvodnění stručně konstatoval, že se plně ztotožňuje s hodnocením důkazů, k němuž dospěl prvostupňový soud, a závěr, že z osob přítomných na místě činu mohl poškozenému přivodit předmětná zranění pouze stěžovatel, je "naprosto logický." Pochybení nebylo shledáno ani v právní kvalifikaci skutku či v rozhodnutí o druhu a výměře trestu.

9. Nejvyšší soud odmítl stěžovatelovo dovolání ústavní stížností napadeným usnesením. V odůvodnění obsáhle zopakoval obsah napadených rozhodnutí a jednotlivých podání, pak posoudil přípustnost dovolání podle dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, tedy že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Dospěl k závěru, že uplatněné námitky jsou skutkového charakteru, což nemůže založit přípustnost stěžovatelova dovolání. V napadených rozhodnutích nebyl shledán ani extrémní nesoulad mezi provedenými důkazy a na jejich základě učiněnými skutkovými zjištěními.

II. Obsah ústavní stížnosti

10. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítá, že napadená rozhodnutí porušují princip *in dubio pro reo* a jsou zatížena vadou deformace provedených důkazů a extrémního nesouladu mezi provedenými důkazy a na jejich základě učiněnými skutkovými zjištěními. Především poukazuje na rozpory ve výpovědích svědka A. M. a jeho nemalé ovlivnění alkoholem v předpokládané době útoku. Ač byl uvedený svědek stejně opilý jako např. poškozený nebo stěžovatel, jeho schopnost vnímat a zapamatovat si události onoho večera nebyla zkoumána. Dle stěžovatele není možné, aby si ze čtyř osob, které se nacházely se v podobném stavu opilosti, tři nepamatovaly nic a čtvrtá si předmětné události pamatovala natolik přesně a věrohodně, že její výpověď může být považována za klíčový důkaz o stěžovatelově vině. Taktéž nebylo nikterak zkoumáno, zda nemohl poškozeného napadnout někdo jiný, ať již jiný ze čtveřice mužů (např. právě svědek A. M., na jehož oblečení byly rovněž nalezeny stopy krve a na těle měl různá povrchová zranění a oděrky), nebo další neznámá osoba (možná přítomnost třetích osob byla zmiňována ve výpovědích již od počátku). Navíc útočná zbraň nebyla doposud spolehlivě určena. Za této důkazní situace měly obecné soudy přistoupení k aplikaci principu *in dubio pro reo*, což však neučinily. Dále stěžovatel uvádí, že i kdyby bylo možné dovést, že poškozeného napadl on, nebylo řádně prokázáno, že jednal alespoň v nepřímém úmyslu. Ten je totiž dovozován toliko z charakteru a intenzity útoku a několika zdeformovaných důkazů (např. údajné neochoty stěžovatele zapojit se do záchranu poškozeného).

III. Vyjádření účastníků řízení a replika stěžovatele

11. Krajský soud prostřednictvím předsedy senátu Mgr. Michala Kubánka uvedl, že se neztotožňuje s námitkami stěžovatele. Jeho ústavní stížnost je shodná s obsahem odvolání a dovolání, jímž nebylo vyhověno. Uvádí, že měl k dispozici dostatek přesvědčivých důkazů k tomu, aby uznal stěžovatele vinným z pokusu vraždy, a při jejich hodnocení nepostupoval svévolně ani nelogicky. Navrhuje tudíž, aby byla ústavní stížnost odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

12. Vrchní soud prostřednictvím předsedy senátu JUDr. Jiřího Lněničky ve vyjádření plně odkázal na odůvodnění napadených rozhodnutí. Uvedl, že již před soudem prvního stupně bylo přesvědčivě prokázáno naplnění všech obligatorních znaků trestného činu vraždy ve stadiu pokusu a doplnění dokazování před odvolacím soudem by nepřineslo žádné nové relevantní skutečnosti. Námitky stěžovatele považuje za zavádějící. Ve vztahu ke schopnosti A. M. zapamatovat si a reprodukovat události onoho večera uvádí, že nelze objektivně ověřit, zda si někdo něco pamatuje či nikoliv.

13. Nejvyšší soud ve svém vyjádření uvedl, že nevyužívá svého práva písemně se vyjádřit k ústavní stížnosti.

14. V replice stěžovatel v podstatě stručně zrekapituloval své dosavadní námitky a uvedl, že na podané ústavní stížnosti trvá.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

15. Dříve, než Ústavní soud přistoupil k meritornímu přezkumu napadených rozhodnutí, posuzoval splnění procesních předpokladů řízení. Dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, jenž byl účastníkem řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva. Ústavní stížnost je proto přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a contrario).

16. Ústavní soud rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

17. Ústavní stížnost je důvodná.

V. 1. Obecná východiska

18. Ústavní soud představuje soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky). Není součástí soustavy obecných soudů a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů. K zásahu do rozhodovací činnosti obecných soudů je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími porušují ústavně chráněná základní práva jednotlivce nebo ústavní principy.

19. Podle čl. 1 odst. 1 Ústavy je Česká republika právním státem založeným na účtě k právům a svobodám člověka. V základu koncepce právního státu stojí myšlenka vázanosti výkonu státní moci ústavou a zákony a úcty k právům a svobodám každého jednotlivce. Úcta k právům a svobodám člověka vychází z primátu jednotlivce před státem a z myšlenky, že "v základu právního státu stojí princip, podle kterého je svoboda jedince předpokládána a její omezení státem je výjimkou." (srov. Schmitt, C. Constitutional Theory. Durham and London: Duke University Press, 2008, s. 203 a 204).

20. Každé trestní stíhání a z něho vzešlý trest je z povahy věci zásadním zásahem do základních práv, života a životního osudu jednotlivce, což zejména platí, je-li jednotlivci uložen mnohaletý trest odnětí svobody jako např. v nyní posuzované věci. V trestním řízení tudíž nevyhnutně dochází ke střetu mezi základními právy obviněného (např. právem na osobní svobodu podle čl. 8 odst. 1 Listiny) a veřejným zájmem reprezentovaným pravomocí státní moci označit jednání škodlivá pro společnost a potažmo trestat pachatele takových jednání. Stručně řečeno, v trestním řízení naráží základní práva jednotlivce na donucovací moc státu. Z principu materiálního právního státu a respektu k základním právům osob proto plyne, že k tak zásadnímu zásahu státu do života a práv jednotlivce musí existovat dostatečně silné ospravedlnění [nález sp. zn. II. ÚS 1975/08 ze dne 12. 1. 2009 (N 7/52 SbNU 73); nález sp. zn. IV. ÚS 260/05 ze dne 17. 5. 2007 (N 86/45 SbNU 259); veškerá citovaná judikatura Ústavního soudu je dostupná též na <http://nalus.usoud.cz>]. Veřejný zájem na zjištění viny a na uložení trestu působícího jako individuální i generální prevence legitimuje omezení osobní svobody jen při řádné aplikaci hmotného i procesního trestního práva. Z hlediska materiálněprávního musí takové zakázané jednání představovat dostatečně závažnou hrozbu pro společnost jako celek a jeho jednotlivé znaky musejí být jednoznačně stanoveny zákonem. Z hlediska procesněprávního pak musí být jednoznačně zjištěno a prokázáno, že se skutek, který je předmětem obžaloby, objektivně stal, že představuje skutečně závažnou hrozbu pro společnost jako celek a že odsouzená osoba je skutečně tou, která toto jednání spáchala nebo se na jeho páchaní podílela [nález sp. zn. II. ÚS 4266/16 ze dne 27. 3. 2017 (N 52/84 SbNU 603); nález sp. zn. I. ÚS 3741/11 ze dne 28. 6. 2012 (N 127/65 SbNU 645); nález sp. zn. IV. ÚS 335/05 ze dne 6. 6. 2006 (N 116/41 SbNU 453);]. Tyto skutečnosti mohou být zjišťovány a ověřovány pouze způsobem respektujícím pravidla spravedlivého procesu a lidskou důstojnost dotčených osob.

21. K principům spravedlivého procesu patří i princip presumpce nevin, dle kterého je každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla vyslovena jeho vina (čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 2 Úmluvy). Právní význam presumpce nevin spočívá v první řadě v povinnosti orgánů činných v trestním řízení hledět na toho, proti komu je vedeno trestní řízení, jako na nevinného, přičemž tato povinnost trvá až do vydání pravomocného odsuzujícího rozsudku. Jde o jednu z nejvýznamnějších ústavních záruk spravedlivého procesu v trestním řízení. Ústavní soud se v minulosti opakovaně vyjádřil, že princip presumpce nevin a z něj vyvěrající zásady a subprincipy (včetně zásady in dubio pro reo) vyžadují, aby to byl stát, kdo v trestním řízení nese důkazní břemeno a tudíž i povinnost prokázat jednotlivci s jistotou nade všechnu rozumnou pochybnost, že spáchal trestný čin, z něhož je obviněn (srov. § 2 odst. 5 trestního řádu). Jinak řečeno, v duchu těchto principů je to stát, kdo je povinen prokázat obviněnému

vinu, a ne obviněný, kdo je povinen prokázat svou nevinu. S výše řečeným je nerozlučně spojena myšlenka, že pokud existují jakékoli rozumné pochybnosti právního nebo skutkového charakteru, je nezbytné vyložit je ve prospěch obviněného.

22. Podstatou principu *in dubio pro reo* je, že přetrvávají-li po provedeném dokazování důvodné pochybnosti o existenci relevantních skutkových okolností (např. ve vztahu ke skutku, osobě pachatele nebo zavinění), jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, orgány činné v trestním řízení jsou povinny rozhodnout ve prospěch obviněného [nález sp. zn. III. ÚS 1624/09 ze dne 5. 3. 2010 (N 43/56 SbNU 479); nález sp. zn. II. ÚS 1975/08, citováno výše; nález sp. zn. I. ÚS 733/01 ze dne 24. 2. 2004 (N 26/32 SbNU 239)]. Aplikace uvedeného principu je namísto především tehdy, pokud lze rozumně dospět k vícero verzím skutkového děje nebo není možné jednoznačně se přiklonit k žádné ze skupiny odporujících si důkazů [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 137/05 ze dne 22. 3. 2006 (N 66/40 SbNU 655)]. Jakkoli vysoký stupeň podezření není sám o sobě s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok [viz nález sp. zn. IV. ÚS 36/98 ze dne 13. 5. 1998 (N 54/11 SbNU 43)]. S ohledem na shora uvedené je v trestním řízení vyžadováno, aby obecné soudy dosáhly ten nejvyšší možný stupeň jistoty, jenž lze od lidského poznání požadovat, a to přinejmenším na úrovni obecného pravidla prokázání trestného činu s jistotou "nade všechnu rozumnou pochybnost."

23. Evropský soud pro lidská práva (dále jen "ESLP") to shrnuje slovy, že zásada *presumpce nevinny* a z ní plynoucí zásada *in dubio pro reo* vyžadují, aby soudci "nevycházeli z předem pojatého přesvědčení, že obžalovaný spáchal čin, který je mu kladen za vinu, aby důkazní břemeno spočívalo na obžalobě a aby případné pochybnosti byly využity ve prospěch obžalovaného." Případná předpojatost soudu může být přitom dovozena nejen z výslovných vyjádření na adresu obviněného, nýbrž i ze způsobu, jakým jsou napadená rozhodnutí odůvodněna (rozsudek ESLP ve věci Laventš proti Litvě ze dne 28. 11. 2002 č. 58442/00, § 125 až 126; rozsudek ESLP ve věci Melich a Beck proti České republice ze dne 24. 7. 2008 č. 35450/04, § 49). Pakliže soudy těmto požadavkům nedostojí, poruší stěžovatelova práva podle čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

24. Na jedné straně je proto nutno zdůraznit, že Ústavní soud při přezkumu skutkových zjištění obecných soudů respektuje princip nezávislosti obecných soudů (čl. 82 Ústavy) a zásadu, že Ústavnímu soudu zásadně nepřísluší pravomoc nahrazovat svým názorem úvahy obecných soudů stran úplnosti, věrohodnosti a pravdivosti důkazů, jakož i jejich úvahy stran skutkových zjištění, neboť tato činnost je ve výlučné kompetenci obecných soudů [nález ve věci sp. zn. III. ÚS 23/93 ze dne 1. 2. 1994 (N 5/1 SbNU 41) a na něj navazující judikatura]. Uvedený závěr vyplývá mimo jiné i ze zásad bezprostřednosti a ústnosti uplatňujících se v trestním řízení před soudem (§ 2 odst. 11 a 12 trestního řádu).

25. Na druhé straně je však nezbytné připomenout, že obecné soudy nemají při hodnocení důkazů a vyvozování skutkových zjištění absolutní, ničím neomezenou volnost. Její limity jsou vymezeny zejména základními právy dotčených osob (např. právem na spravedlivý proces nebo právem být omezen na svobodě pouze z důvodů a způsobem, který stanoví zákon) a principy vyplývajícími z ústavního pořádku České republiky (např. zákazem svévole). Dokazováním si totiž obecné soudy, resp. obecněji orgány činné v trestním řízení zajišťují skutkový podklad pro své rozhodnutí, pročež na tom, do jaké míry úplně a věrně se jim to povede, závisí správnost a spravedlnost jejich rozhodnutí (srov. např. Fenyk, J., Císařová, D., Grívna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 328). Z toho důvodu musejí dodržet vysoký standard, i pokud jde o hodnocení vypovídací schopnosti a hodnověrnosti důkazů samotných, a jejich činnost podléhá, byť v značně omezené míře, ústavnímu přezkumu.

26. Ústavní soud tak opakovaně přistupuje ke kasaci rozhodnutí, v nichž nebyl důkazní postup pečlivě a úplně popsán a logicky a přesvědčivě odůvodněn [např. nález sp. zn. III. ÚS 463/2000 ze dne 30. 11. 2000 (N 181/20 SbNU 267); nález sp. zn. III. ÚS 181/2000 ze dne 23. 11. 2000 (N 175/20 SbNU 241)]. Obdobně Ústavní soud zasahuje v případech, kdy v soudním rozhodování byla učiněná skutková zjištění v extrémním rozporu s provedenými důkazy, takže výsledek dokazování se jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný [např. nález sp. zn. III. ÚS 84/94 ze dne 20. 6. 1995 (N 34/3 SbNU 257); nález sp. zn. III. ÚS 166/95 ze dne 30. 11. 1995 (N 79/4 SbNU 255); usnesení sp. zn. III. ÚS 376/03 ze dne 14. 1. 2004 (U 1/32 SbNU 451)]. Onen extrémní rozpor je dán zejména tehdy, nemají-li skutková zjištění obecných soudů žádnou obsahovou spojitost s provedenými důkazy, nebo pokud hodnocení důkazů v napadeném rozhodnutí zcela absentuje [usnesení sp. zn. III. ÚS 359/05 ze dne 23. 9. 2005 (U 22/38 SbNU 579)]. S tím je úzce spojen také zákaz deformace důkazů, tedy zákaz vyvozování takových skutkových zjištění, která z provedených důkazů při jejich racionálním a logickém zhodnocení vyplývat nemohou [nález sp. zn. IV. ÚS 1291/12 ze dne 7. 5. 2013 (N 77/69 SbNU 311); nález sp. zn. I. ÚS 3741/11, citovaný výše]. Ústavní soud zformuloval zásadu, že předpokladem nálezitého a také ústavně souladného hodnocení důkazu je, aby informace z hodnoceného důkazu zůstala bez jakékoli deformace v procesu jeho hodnocení zachována a výlučně jen jako taková se promítla do vlastního vyhodnocení jako

konečného úsudku soudu [nález sp. zn. IV. ÚS 260/05, citovaný výše; nález sp. zn. III. ÚS 398/97 ze dne 4. 6. 1998 (N 64/11 SbNU 125)].

V. 2. Aplikace obecných východisek na posuzovanou ústavní stížnost

27. Námitky uplatněné v ústavní stížnosti jsou dvojího charakteru. Zaprvé, stěžovatel tvrdí, že orgány činné v trestním řízení neprokázaly s jistotou nade všechnu rozumnou pochybnost, že pachatelem útoku na poškozeného je právě on. Zadruhé, stěžovatel namítá, že i kdyby bylo možné dospět k závěru o jeho pachatelství, tak v trestním řízení nebylo řádně prokázáno, že jednal alespoň v nepřímém úmyslu.

V. 2. 1. Otázka pachatelství stěžovatele

28. Vzhledem k charakteru námitek Ústavní soud nejprve posoudí první otázku, tedy zda bylo možné v souladu s principy spravedlivého procesu a zásadou in dubio pro reo dospět k závěru o stěžovatelově pachatelství. V této souvislosti Ústavní soud předesílá, že orgány činné v trestním řízení se musely vypořádat s poměrně obtížnou důkazní situací, protože alkohol patrně vymazal z paměti většiny mužů nemalou část vzpomínek na okolnosti související s napadením poškozeného. Opilost mužů totiž měla vést k tomu, že dle výpovědi si poškozený, stěžovatel a E. S. z dané noci údajně prakticky nic nepamatují - první dvě jmenované osoby kvůli výpadku paměti a posledně jmenovaná osoba kvůli tvrdému spánku v době napadení. Svědek A. M. nejprve uváděl, že v době útoku rovněž spal, avšak následně svou výpověď změnil tak, že si pamatuje na napadení poškozeného stěžovatelem (viz č. l. 201 a č. l. 207 až 209).

29. Orgány činné v trestním řízení tudíž měly k dispozici v podstatě jenom jediný přímý důkaz - výpověď A. M., jenž měl vidět, jak stěžovatel nožem napadl poškozeného. To má dvojí význam pro posouzení nyní projednávané ústavní stížnosti. Zaprvé, v souladu se zásadami spravedlivého procesu měly obecné soudy povinnost pečlivě zkoumat věrohodnost a pravdivost této klíčové svědecké výpovědi. V rámci toho měly obecné soudy posuzovat mimo jiné a) okolnosti, které by mohly ovlivnit výpověď dotčeného svědka, b) jeho schopnost vnímat okolnosti, o nichž má vypovídat, tedy napadení poškozeného stěžovatelem, c) jeho schopnost zapamatovat si tyto okolnosti a d) jeho schopnost reprodukovat je (přiměřeně srov. Fenyk, J., Císařová, D., Grívna, T. a kol. Trestní právo procesní, citováno výše, s. 378). Úvahy soudů stran věrohodnosti a pravdivosti tohoto klíčového důkazu by pak měly být seznatelné z odůvodnění napadených rozhodnutí. Zadruhé, pokud by z jakéhokoli důvodu vznikly důvodné pochybnosti o věrohodnosti nebo pravdivosti tohoto klíčového přímého důkazu, mělo by být alespoň možné z napadených rozhodnutí zřetelně a jednoznačně dovodit, že o vině stěžovatele svědčí ucelený, spojený a na sebe navazující řetězec nepřímých důkazů, resp. že tento řetězec nepřímých důkazů vylučuje jakoukoliv rozumnou pochybnost o vině stěžovatele z pokusu vraždy poškozeného [nález sp. zn. I. ÚS 3622/10 ze dne 16. 6. 2011 (N 114/61 SbNU 669), bod 20].

30. Ústavní soud nejprve zkoumal, zda obecné soudy věnovaly náležitou pozornost posouzení věrohodnosti klíčové výpovědi A. M., neboť, jak uvádí vrchní soud v napadeném usnesení, "jediným vysvětlením toho, co se přihodilo, je výpověď svědka A. M." Z pohledu Ústavního soudu je proto zarážející, že v napadených rozhodnutích obecných soudů zcela absentují jakékoliv úvahy stran věrohodnosti, pravdivosti a přesnosti výpovědi jmenovaného svědka a tyto atributy jsou jim automaticky, bez zkoumání a bez vysvětlení připisovány.

31. Obecné soudy tudíž neposuzovaly okolnosti, které by mohly mít vliv na výpověď klíčového svědka, kupříkladu skutečnost, že dne 30. 10. 2016 byl společně se stěžovatelem a svědkem E. S. zadržen jako osoba podezřelá ze spáchání zvláště závažného zločinu vraždy ve stadiu pokusu (viz č. l. 101), jakož i skutečnost, že svou původní výpověď následně změnil. Ústavní soud v této souvislosti připomíná, že uvedený svědek - tehdy ještě jako osoba podezřelá - ve své první výpovědi uvedl: "Jelikož jsem toho vypil docela dost, když se setmělo, odhaduji okolo 20:00 hodin, zalezl jsem do stanu (...), lehl jsem si do svého křesla, přikryl jsem se spacím pytle a tak, jak jsem byl oblečen i s botami, jsem usnul. Měl jsem toho dost. Než jsem usnul, ostatní popíjeli, přicházeli do pavilonu, ale žádnou hádku jsem neslyšel. Pak mě v noci v naprosté tmě najednou probudil A. s E., že V. je špatně. Trásli se mnou, spal jsem tvrdě, byli rozrušení. Já jsem tedy vstal, vyšel jsem a šel k V. (...)," načež zjistil, že poškozený je raněn (viz č. l. 201). O několik hodin později - pořád jako osoba podezřelá - však svou výpověď změnil a uvedl, že předtím lhal, neboť chtěl chránit stěžovatele. Údajně se však rozhodl, že uvede pravdu o tom, že, stručně řečeno, jej stěžovatel nejprve bezdůvodně udeřil prázdnou lahví do hlavy a následně napadl nožem poškozeného. Na dotaz policejního orgánu, zda je tato jeho výpověď již pravdivá, uvedl: "Ano, předtím jsem v některých věcech lhal. Chtěl jsem ochránit A. Ale je vinen." (viz č. l. 205 až 211); na uvedené verzi skutkového děje setrval po zbytek trestního řízení. Následně, po přibližně 26 hodinách od druhé výpovědi, byl jmenovaný svědek propuštěn na svobodu a jako osoba podezřelá byl nadále šetřen jenom stěžovatel (v podrobnostech viz výše, bod 5). Ústavní soud nemůže bez dalšího učinit závěr o tom, co vedlo svědka A. M. ke

změně výpovědi a zda v tom sehrála roli skutečnost, že byl zpočátku také podezřelý ze spáchání pokusu vraždy, neboť by se jednalo o ničím nepodložené spekulace. Ústavně garantované právo stěžovatele na spravedlivý proces, zásada in dubio pro reo a zákaz svévole však vyžadují, aby obecné soudy tuto variantu přezkoumaly, posoudily její potenciální vliv na věrohodnost výpovědi a své myšlenkové pochody objasnily srozumitelným, logickým a dostatečně podrobným způsobem v napadených rozhodnutích. K tomu však nedošlo. Obecné soudy dokonce ani nezmiňují skutečnost, že jmenovaný svědek byl také podezřelý a svou původní výpověď změnil.

32. Dále nebyla obecnými soudy posuzována ani schopnost svědka A. M. vnímat okolnosti, o nichž vypovídal, a jeho schopnost zapamatovat si je, a to především v důsledku jeho ovlivnění alkoholem. Z provedeného dokazování totiž vyplynulo, že všichni muži, kteří se zúčastnili osudného rybářského výletu, popíjeli alkohol - tři lahve vodky, jednu lahev koňaku a dvě přepravky piva po cca 20 lahvích - přibližně stejnou měrou. Alkohol měli konzumovat od odpoledního příjezdu k rybníkům (resp. všichni kromě stěžovatele již od momentu odjezdu z Německa) až do pozdní noci. O stoupající opilosti a hluchosti skupiny mužů vypovídal rovněž svědek S. B., jenž v daný den rybařil na druhé straně rybníka. O intoxikaci účastníků rybářského výletu alkoholem ostatně svědčí i naměřená hladina alkoholu v krvi. Ze spisu plyne, že dne 30. 10. 2016 v 7:45 hod. bylo u poškozeného naměřeno 1,68 promile, u stěžovatele v 7:57 hod. 1,61 promile, u svědka A. M. v 09:17 hod. 1,38 promile a u svědka E. S. v 09:14 hod. 0,083 promile (viz č. l. 338 a č. l. 673); znalec přitom u stěžovatele na základě zpětného výpočtu určil, že v době útoku se u něj pohybovala koncentrace etanolu v krvi přibližně v rozmezí od 2,4 do 3,6 promile, pročež se jednalo o horní hranici středně těžké opilosti až těžkou opilost (viz č. l. 427 až 428). Přinejmenším u tří ze čtyř mužů byla tedy ráno po útoku naměřena podobná hladina alkoholu v krvi. Tato skutečnost však opět nebyla obecnými soudy zohledněna. Ačkoli krajský soud v napadeném rozsudku zmiňuje, že svědek byl v době napadení pod vlivem alkoholu, nevyvodil z toho žádné závěry, nepovažoval za nutné znalecky zkoumat schopnost svědka vnímat v kritické době realitu a zapamatovat si průběh události (podobně jak bylo učiněno např. u stěžovatele) a nepovažoval za nutné svůj postup jakkoliv odůvodnit. Nutno dodat, že vrchní ani Nejvyšší soud tento nedostatek v napadených rozhodnutích nezhojily, neboť zcela rezignovaly na svou roli odvolacího, resp. dovolacího soudu.

33. V této souvislosti považuje Ústavní soud za nezbytné vyjádřit se také k argumentaci vrchního soudu, která se objevuje v jeho vyjádření k ústavní stížnosti. Dle jmenovaného soudu totiž "není jasné, jak by to (ověření schopnosti svědka A. M. zapamatovat si a reprodukovat události onoho večera - pozn.) soud měl technicky provést, když navíc objektivně ověřit, zda si někdo něco pamatuje či nikoliv, není rovněž možné." Citované tvrzení je problematické hned z několika důvodů. Zaprvé jasně dokládá, že vrchní soud se otázkou věrohodnosti klíčové svědecké výpovědi nezabýval, neměl v úmyslu tak učinit a nepovažoval to ani za gnoseologicky možné. Vzhledem k tomu, že uvedený soud spolurozhodoval o tom, zda mj. na základě této výpovědi dojde k zásadnímu zásahu do stěžovatelova života a k omezení jeho osobní svobody (čl. 8 Listiny a čl. 5 Úmluvy) na mnoho let, jakož i vzhledem k tomu, že trestní řád mu ukládá povinnost postupovat tak, aby byl zjištěn skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti (§ 2 odst. 5 trestního řádu), lze tento přístup jen stěží aprobovat nebo pochopit. Zadrugé, vrchní soud není ve svém přístupu konzistentní, neboť u stěžovatele a dalších svědků patrně považoval za možné zkoumat, zda a co si z onoho večera pamatují (např. prostřednictvím znaleckého posudku), kdežto u svědka A. M. vycházel z premisy, že jeho obsah jeho vzpomínek je objektivně neověřitelný, pročež je nutno jejich přesnost a pravdivost předpokládat. Zatřetí, i kdyby Ústavní soud akceptoval, že pravdivost a přesnost vzpomínek jmenovaného svědka není ověřitelná, tak v souladu se zásadou presumpce neviny a zásadou in dubio pro reo (čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 2 Úmluvy) je to spíše důvodem pro zproštění stěžovatele, než pro konstatování jeho viny a odsouzení k osmiletému trestu odnětí svobody.

34. Ústavní soud na základě výše řečeného dospěl k dílčímu závěru, že závěr obecných soudů o tom, že pachatelem trestného činu vraždy ve stadiu pokusu byl právě a jedině stěžovatel, nebylo v tomto stadiu objasněnosti věci možné ústavně konformním způsobem dovodit ze svědecké výpovědi A. M. jakožto klíčového přímého důkazu. Pokud by obecné soudy shromážděné důkazy hodnotily řádným, racionálním a logickým způsobem, nemohly by dospět ke skutkovým zjištěním a potažmo k právním závěrům, k nimž v napadených rozhodnutích dospěly. Jejich závěry jsou navíc nepřezkoumatelné, neboť nejsou náležitě odůvodněny.

35. Ústavní soud se proto dále zabýval otázkou, zda z napadených rozhodnutí lze alespoň dovodit, že výrok o vině stěžovatele je založen na uceleném, spojitém a na sebe navazujícím řetězci nepřímých důkazů (nález sp. zn. I. ÚS 3622/10, citovaný výše, bod 20). Dospěl však k závěru, že tomu tak není. Prvním problémem je již to, že obecné soudy nepoužívaly další (nepřímé) důkazy k ověření věrohodnosti a přesnosti klíčové výpovědi A. M., nýbrž postupovaly obráceně a uvedenou výpověď používaly jako měřítko pravdivosti, věrohodnosti a přesnosti těchto doplňujících (nepřímých) důkazů. Ilustrovat to lze na přístupu krajského soudu k tvrzení poškozeného V. K., který vypověděl, že si své napadení vůbec nepamatuje. Podle krajského soudu se při hodnocení věrohodnosti této výpovědi nebylo možno "ubránit závěru, že výpověď poškozeného je vedena snahou stranit postavení

obžalovaného a příliš mu nepřítěžovat. Takový závěr soud opírá právě o svědectví M., podle kterého to byl právě poškozený, který ho upozornil, že obžalovaný má nůž." Identický závěr učinil krajský soud např. i stran výpovědi E. S. Pakliže je jedním problematickým důkazem poměřována pravdivost a výpovědní hodnota dalších důkazů, vzniká riziko vzniku ústavně zapovězené deformace důkazů. Obecné soudy v takovém případě totiž nevyvozují svá skutková zjištění a potažmo právní závěry ze skutečného obsahu provedených důkazů, nýbrž z jejich obsahu domnělého nebo předpokládaného. Takový postup však Ústavní soud ve své judikatuře již mnohokrát označil za protiústavní (nález sp. zn. IV. ÚS 1291/12, citovaný výše; nález sp. zn. I. ÚS 3741/11, citovaný výše).

36. K deformaci důkazu došlo především v případě zvukového záznamu z palubní kamery stěžovatelova auta, jenž vznikl v době mezi útokem na poškozeného a příjezdem rychlé záchranné služby, tj. v době, kdy se skupina mužů snažila v opilosti vyhledat lékařskou pomoc pro poškozeného. Obecné soudy z uvedeného záznamu dovodily, že potvrzuje pravdivost výpovědi A. M., neboť stěžovatel se na něm doznává k trestnému činu a poškozenému se omlouvá. Ústavní soud v této souvislosti předesílá, že uvedený zvukový záznam, respektive jeho přepis a překlad je z velké části nesrozumitelný, nekoherentní, útržkovitý a protkaný vulgarismy (viz č. l. 462 až 470), což ztěžuje posouzení skutečného obsahu konverzace mezi muži. Lze však s dostatečnou jistotou uzavřít, že zachycený rozhovor měl poněkud jiný průběh a obsah, než tvrdí zejména krajský soud. Na jednom z prvních zvukových záznamů se stěžovatel vyjadřuje: "vůbec nechápu, (vulgarismus - pozn.), co se stalo, (vulgarismus - pozn.)," následně je slyšet, jak se ptá: "já jsem to udělal, ano? (...) já jsem to udělal, kluci, nebo co? Udělal jsem to, S., nebo ne? (...) S., udělal jsem to nebo ne?" Následně je slyšet pouze nesouvislé útržky rozhovoru a stěžovatelovy prosby o odpuštění. Svědek A. M. následně uvádí, že jej někdo "praštil po palici flaškou," načež mu stěžovatel odpovídá, že jej nikdo nezbil, nýbrž pouze upadl. Konverzace se dál vyvíjí a je slyšet, jak se stěžovatel mj. vyjadřuje, že "vždycky tu (vulgarismus - pozn.) utírám... nechápu, jak to (vulgarismus - pozn.)... bratr mi z toho umřel, bratranec na to umřel, (vulgarismus - pozn.), na den řidiče to bylo... ale jak já jsem se do té (vulgarismus - pozn.) dostal, kluci, promiňte." (viz č. l. 462 až 463). Svědek A. M. na rozličných částech záznamu uvádí, že stěžovatel je vinen, načež se stěžovatel zpátky ptá, zda to je pravda, zjišťuje, co se stalo, omlouvá se a opakuje, že je vinen. Dle Ústavního soudu je uvedený zvukový záznam - aniž by byl podpořen dalšími, méně nejasnými důkazy - spíš svědectvím o značné opilosti skupiny mužů a jejich alkoholem podmíněné zmatenosti, iracionalitě a sugestibilitě, než o jednoznačné vině stěžovatele. K tvrzenému doznání stěžovatele ve formě repetitivního opakování fráze "jsem vinen, jsem vinen" Ústavní soud pouze stručně poznamenává, že obecná zkušenost (přiměřeně srov. nález sp. zn. II. ÚS 1975/08, citovaný výše, bod 34) i psychologické výzkumy (srov. např. van Oorsouw, K., Broers, N. J., Sauerland, M. Alcohol intoxication impairs eyewitness memory and increases suggestibility: Two field studies. Wiley: Applied Cognitive Psychology, 2019, vol. 33 (3)) poukazují na to, že osoby pod vlivem alkoholu mohou být mj. více sugestibilní, vnímat realitu odlišně nebo se chovat se iracionálně či nestandardně. Ústavní soud proto uzavírá, že obecné soudy měly zohlednit skutečný a úplný obsah zachycené konverzace, její postupný vývoj, její špatnou srozumitelnost a skutečnost, že se jednalo o rozhovor čtyř opilých lidí ve stresové situaci. Místo toho však založily svá rozhodnutí na několika z kontextu vytržených "doznáních" stěžovatele.

37. Dále Ústavní soud poznamenává, že došlo i k deformaci dalších nepřímých důkazů. Především musí Ústavní soud vyslovit nesouhlas s názorem krajského soudu, že "zajištěné oblečení, včetně obuvi obžalovaného, vykazovalo stopy krve poškozeného, což svědčí pro kontakt obžalovaného a poškozeného v době konfliktu, což opětovně potvrzuje verzi uvedenou svědkem M." Ze spisového materiálu totiž jasně plyne, že krev poškozeného se našla také na oblečení svědka A. M., oblečení svědka E. S., v autě, v okolí tábořiště u rybníka a na celé řadě dalších míst a předmětů. Jinými slovy, od krve byly všechny osoby a věci, s nimiž přišel poškozený po napadení do kontaktu, nikoli pouze stěžovatel. Jelikož stěžovatel se evidentně účastnil záchrany poškozeného (přinejmenším tím, že se jej snažil dovést do nemocnice), dle jedné z výpovědí A. M. jej možná pomáhal naložit do auta (viz č. l. 207), v autě s ním po napadení strávil snad i několik hodin a po příjezdu k nočnímu klubu se měl pokusit vyčistit svým svetrem interiér auta od krve (viz č. l. 427), tak se lze jen stěží divit, že na jeho oblečení se našly stopy krve poškozeného. Každopádně z této skutečnosti není dle Ústavního soudu možné při žádné racionální a logické úvaze bez dalšího dovodit, že krev poškozeného se na oblečení stěžovatele ocitla v souvislosti s útokem nebo že potvrzuje - již beztak spornou - verzi událostí uvedenou svědkem A. M.

38. Ústavní soud také připomíná, že orgány činné v trestním řízení nebyly s to určit individuální shodu útočné zbraně s některým z mnoha zajištěných nožů. Jeden ze zajištěných nožů sice měl odpovídající rozměry, avšak nebyly na něm zjištěny stopy krve poškozeného (viz znalecký posudek z oboru kriminalistika, odvětví biologie a genetiky na č. l. 357 až 372; znalecký posudek z oboru kriminalistika, odvětví mechanoskopie na č. l. 388 až 413). Buď tedy musel stěžovatel ve stavu těžké komplikované opilosti zajištěný nůž prakticky dokonale vyčistit, což není zrovna jednoduchý úkon (přiměřeně srov. nález sp. zn. II. ÚS 1975/08, citovaný výše, bod 34), nebo se musel útočné zbraně zbavit, což ale i na výslovný dotaz policejního orgánu žádný ze svědků nepotvrdil. Obě

varianty tudíž obsahují prvek nejistoty nebo nepravděpodobnosti, s čímž by se obecné soudy měly v odůvodnění napadených rozhodnutí řádně vypořádat. Bez významu nemusí být ani skutečnost, že ve výskrabu zpod nehtů poškozeného se našly pouze stopy vlastní DNA poškozeného, a ne např. stopy DNA stěžovatele (viz č. I. 368), jakož i to, že na těle stěžovatele nebyly nalezeny žádné stopy po zápasu nebo fyzickém konfliktu.

39. Na základě výše řečeného Ústavní soud shrnuje, že závěr o vině stěžovatele nebylo možné v této fázi objasněnosti případu založit ani na problematické, resp. neověřené svědecké výpovědi A. M. jakožto klíčovém (přímém) důkazu, ani na uceleném, spojeném a na sebe navazujícím řetězci nepřímých důkazů, neboť takový řetězec při žádné racionální a logické interpretaci vzniknout nemohl. V rámci trestního řízení proti stěžovateli totiž došlo k deformaci celé řady důkazů a potažmo k extrémnímu rozporu mezi provedenými důkazy a na jejich základě učiněnými skutkovými a právními závěry. Ústavní soud má za to, že jelikož pro provedení dokazování přetrvávaly důvodné pochybnosti o existenci relevantních skutkových okolností, zejména ve vztahu k osobě pachatele, jež v průběhu trestního řízení nebyly odstraněny, bylo namíste aplikovat ústavněprávní zásadu in dubio pro reo (nález sp. zn. III. ÚS 1624/09, citovaný výše; nález sp. zn. II. ÚS 1975/08, citovaný výše; nález sp. zn. IV. ÚS 137/05, citovaný výše; nález sp. zn. I. ÚS 733/01, citovaný výše). Krajský soud, vrchní soud a Nejvyšší soud ale těmito ústavněprávními požadavkům nedostály, protože porušily právo stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny, princip in dubio pro reo dle čl. 40 odst. 2 Listiny a ve svém důsledku také právo stěžovatele na osobní svobodu dle čl. 8 odst. 1 Listiny.

40. Závěrem Ústavní soud dodává, že vzhledem ke konkrétním okolnostem případu nemohl aprobovat snahu orgánů činných v trestním řízení určit osobu pachatele prostřednictvím tzv. vylučovací metody, tedy postup, kdy byl za pachatele označen ten ze čtyř účastníků rybářského výletu, jenž po (domněle korektním) vyloučení jiných možností zbyl jako poslední. Uvedený přístup s sebou nese nemalá úskalí i v přehlednějších a důkazně méně zamlžených případech než je tento. Na orgány činné v trestním řízení - obzvláště pak na soudy - navíc klade zvýšené nároky stran korektnosti dokazování, precizního a zcela jednoznačného vyloučení všech racionálních a logických alternativ skutkového děje a přesvědčivosti odůvodnění jejich závěru o vině dané osoby. Jak však bylo shora vyloženo, žádná z těchto podmínek nebyla naplněna, neboť příslušné orgány se již ve velmi raném stádiu trestního řízení zaměřily na ověřování jedné jediné varianty skutkového děje (tj. na napadení poškozeného stěžovatelem, jak jej popisoval svědek A. M.) a všechny další alternativní varianty (např. napadení poškozeného třetí osobou nebo jinou osobou ze skupiny mužů) nechaly bez přešetření "ležet stranou."

V. 2. 2. Otázka prokázání subjektivní stránky trestného činu

41. Jelikož Ústavní soud dospěl k závěru, že nebylo postaveno na jisto, zda pokus vraždy poškozeného spáchal právě stěžovatel, postrádá smysl zkoumat, zda byla v trestním řízení řádně prokázána subjektivní stránka trestného činu vraždy ve stádiu pokusu. S touto otázkou se budou muset obecné soudy vypořádat v návaznosti na jejich závěr o tom, zda lze ve světle shora uvedených principů a příp. po doplnění dokazování s dostatečnou mírou jistoty určit osobu pachatele útoku na poškozeného. Ústavní soud proto pouze ve stručnosti odkazuje na svou judikaturu k prokazování subjektivní stránky trestného činu [nález sp. zn. IV. ÚS 260/05, citovaný výše, body 31 až 32; nález sp. zn. I. ÚS 1038/17 ze dne 21. 9. 2017 (N 177/86 SbNU 819), body 20 až 25].

VI. Závěr

42. Výše naznačeným postupem, kdy obecné soudy shledaly stěžovatele vinným z pokusu vraždy, aniž by k tomu byly dostatečné důvody, porušily princip in dubio pro reo, jenž vyplývá ze zásady presumpce nevinny podle čl. 40 odst. 2 Listiny, stěžovatelovo právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a ve svém důsledku také právo stěžovatele na osobní svobodu dle čl. 8 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a napadená rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) citovaného zákona zrušil.

43. Zrušením rozhodnutí uvedených ve výroku tohoto nálezu se vytváří prostor pro postup podle ustanovení § 314h až 314k trestního řádu, a to v intencích právního názoru vyjádřeného v tomto nálezu. Obecným soudům tak vznikne prostor pro nové posouzení provedených důkazů (eventuálně také pro doplnění dokazování, budou-li to považovat za potřebné), aby na jejich základě následně učinily odpovídající skutkové a právní závěry. Jejich závěry pak musejí být odůvodněny řádným, logickým a srozumitelným způsobem, neboť pouze tak mohou být rozptýleny případné pochybnosti o svévolném rozhodování obecných soudů. Ústavní soud závěrem dodává, že v případě podání řádných nebo mimořádných opravných prostředků by vznikla příslušným soudům ústavní povinnost poskytnout skutečnou, nikoli pouze iluzorní nebo čistě formální, ochranu (základním) právům stěžovatele a příp. také dalších dotčených osob (čl. 90 Ústavy).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 6. března 2020

Kateřina Šimáčková, v. r.
předsedkyně senátu